

Winter 2024

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Nummer 271

BELEEF DE NATUUR!

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie Gidsengids

Tijdelijk redactieadres

IVNEnschedesecretariaat@gmail.com

Website

* Jan Willem Visschers / Frank Herik

email: webmaster.enschede@ivn.nl

Facebook

* Laura van de Pol

email: lauravandepol7@gmail.com

Drukker

* Editoo B.V. te Arnhem

tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN

Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat

Contributie per jaar leden € 25,00; huisgenoten € 6,00

Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.

IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83 t.n.v. IVN afd. Enschede

Bestuur

Voorzitter

* Hanneke van Dorp

Wooldrikshoekweg 104

7535 DD Enschede

053-4780392

email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat

1e secretaris

* Nico van Diepen

Bouwhuishorst 23

7531 EZ Enschede

06-47270894

email: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

2e secretaris

* **Vacature**

Penningmeester

* Dirk Nijenboer

Van Riebeekstraat 95

7535 ZJ Enschede

06-14840108

email: dendirk@home.nl

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 26.000 leden, waarvan ca. 8.000 actieve vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ruim 100 leden incl. huisgenootleden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

- 3 van de voorzitter
- 4 uitnodiging nieuwjaarswandeling en info cursus BOMEN OVER BOMEN
- 5 raadselachtig bezoek, duizend knoop, info Mieke van Dragt
- 6 paddenstoelenfestijn
- 7 de hazelworm
- 8 een mosterlijke bloem
- 9 kastanjes
- 10 coördinatoren gevraagd en jaaroverzicht 2025 publiekswandelingen
- 11 tegelwippen 2024
- 12 verslag Lonnekermeerwandeling
- 13 herenboeren usseler es
- 14 paddestoelen excursie
- 15 puzzel en agenda

Foto voorpagina: IVN beeldbank

Van de voorzitter

Voor u ligt een winter Gidsengids waarin weer heel veel lezenswaardigs is te vinden. Verslagen van activiteiten in de afgelopen herfst geven een leuk beeld van een actieve afdeling, zoals de paddenstoelenexcursie en het paddenstoelen-festijn voor kinderen in het Stroinkbos, beide voorzien van mooie foto's. Ook is er een heel informatief verslag over de wandeling bij het Lonnekermeer. (Wie wist er dat de Stork die deze villa liet bouwen een textielfabrikant was en niet de eigenaar van de machinefabriek in Hengelo, maar wel familie?!) Ook het verslag van de tegelwip-actie van Stephanie sprak me erg aan!

De puzzel van Nico is te vinden op pagina 15 maar deze keer heeft hij nog een raadsel op pagina 4.

Ik vond het erg leuk te lezen hoe enthousiast Louis is over de Usseleres en de daarop actieve Herenboeren. Laat dat nu toevallig de plek zijn waar we op 11 januari de nieuwjaarsbijeenkomst gaan houden! Dan kunnen we dat met eigen ogen gaan zien en krijgen nog uitleg ook. Lees op pagina 4 de uitnodiging en vergeet niet je aan te melden!

Bestuur en redactie wensen alle lezers

Heel fijne feestdagen en een voorspoedig 2025!

Tot ziens op de Usseleres, waar we elkaar onder het genot van iets lekkers een gelukkig nieuwjaar toe kunnen wensen!

Hanneke van Dorp

In memoriam Henk Brinks

Op 6 november is ons gewaardeerde lid Henk Brinks overleden op 79-jarige leeftijd. Henk was een vriendelijke zachtmoedige man die zich actief voor onze afdeling inzette. Als lid van de schoolwandelwerkgroep begeleidde hij natuurwandelingen met basisschoolleerlingen.

Ook was hij als gids betrokken bij publiekswandelingen, bijvoorbeeld op het vliegveld en in Tweekelo. Leden-uitjes, zoals spoorfietsen en bezoek aan de bijenstichting in Vorden, heeft hij mede georganiseerd. Zijn overlijden heeft ons diep geraakt, ook al wisten we van zijn gezondheidsproblemen. We zullen hem vaak missen. Wij wensen Gerry en de rest van zijn familie sterkte.

Namens het bestuur
Nico van Diepen
Secretaris

Uitnodiging nieuwjaarswandeling.

Op **zaterdag 11 januari** zal de gebruikelijke nieuwjaarswandeling gehouden worden, met aansluitend koffie/thee met (zelfgebakken) lekkers. Een mooie gelegenheid om elkaar te treffen en een goed nieuwjaar te wensen. Dit jaar met een bijzonder tintje, omdat we te gast zijn bij de Herenboeren op de Usseleres. Naast de koffie/thee, het wandelen en het gezellig samenzijn zullen leden van de Herenboeren ons meer vertellen over hun bijzondere project.

We starten om 14.00. De verzamelplaats is bij de parkeerplaats tegenover de oude Usselerschool. Vandaar is het een stukje lopen naar de schuur en kantine van de Herenboeren. Nadere details zullen nog per e-mail volgen. Degenen die niet mee gaan wandelen kunnen om 15.30 aansluiten.

Het is goed om rekening te houden met de weersomstandigheden, dus modderbestendige kleding en schoeisel zijn geen overbodige luxe! Ook is voldoende warme kleding aan te raden, omdat we te gast zijn in een schuur die mogelijk niet optimaal verwarmd kan worden.

Het is prettig om te weten met hoeveel personen we zijn, dus laat even weten of je kunt komen. Graag per mail of telefoon aan **Frans Briër, 06 36482803, e-mail: huizebrier@gmail.com.**

Net als voorgaande jaren leek het ons leuk om weer te kunnen genieten van zelfgebakken lekkers. Degenen die een taart of koek willen bakken kunnen dit aangeven bij Frans.

Foto: website Herenboeren-Usseler Es

BOMEN OVER BOMEN

Dat bomen belangrijk zijn weten we allemaal. Maar hoe zit een boom eigenlijk in elkaar, hoe werkt hij samen met andere organismen, waarom vallen de blaadjes in de herfst en hoe herken je een boom waar nog geen blad aan zit?

IVN Enschede gaat een beginnerscursus organiseren waar deze en nog vele andere vragen beantwoord zullen worden. De cursus zal bestaan uit 3 cursusavonden, die gevuld zullen worden met theorie en een praktische component (donderdag) en 3 excursies (zaterdagochtend) in het voorjaar van 2025.

De data zijn:

- 20 maart & 22 maart
- 10 april & 12 april
- 8 mei & 10 mei

Globale inhoud van de cursus (concept):

- Het doel van de cursus is het leren herkennen (blad en stam, bloem en vrucht) van de meeste inheemse bomen en enkele veelvoorkomende exoten (Amerikaanse eik) in Twente.
- In hoofdlijnen komen de volgende zaken aan de orde: bomenfamilies, bouw en groeiwijze en varianten (geen uitgebreide systematiek), ecologie en standplaats, leven in en om de boom (beperkt), bosranden en bomensingels (beperkt).
- Bomenfamilies zoals: Napjesdragers (w.o. beuk en eik), betulacea (berk, hazelaar, tammekastanje), rosaceae (appel, meidoorn), naaktzadigen (spar, den, conifeer).

Het is een beginnerscursus die openstaat voor IVN leden uit Enschede, maar ook voor leden van onze zusterverenigingen. Ook niet-leden zijn van harte welkom. De kosten zijn 40 euro voor IVN-leden en 55 euro voor niet-leden. Koffie/thee en (digitaal)lesmateriaal zijn bij de prijs inbegrepen. Er is plaats voor maximaal 24 deelnemers.

De locatie voor de theorieavonden is het NIVON-gebouw in de Dotterbloemstraat. De excursies zullen op locaties aan de rand van Enschede zijn.

Aanmelden kan via onze website:

<https://www.ivn.nl/afdeling/enschede/natuuractiviteiten/>

Lydi Vrijheid

Raadselachtige bezoeker

Achter in mijn tuin heb ik een oud schuurtje. Achter de deur ligt een rubberen mat, een zogenaamde ringmat. Op 24 oktober stapte ik mij schuurtje in en trof op die maat een ladingeikels aan, met daarbij ook wat eierschalen en een ingedroogd dood muisje.

Zonder na te denken ruimde ik dat allemaal op. Ook sloot ik een gat in de wand af met noppfolie.

De volgende dag lag de mat weer vol met eikels, en met enkele lege slakkenhuisjes. De volgende dagen kwamen er nog wat eikels bij, en ook een paar takjes. Zie foto. Van welk dier kan deze voorraadkamer zijn?

Nico van Diepen

Planning 2025: Mieke van Dragt

Mieke, directeur van de Viermarken, zat vandaag (6 november jl.) bij onze schoolgidsenvergadering, omdat Duurzaamheidseducatie per 1 januari 2025 onder de paraplu van de Viermarken gaat vallen (nu nog onder Wageler Samen).

Op termijn zullen dingen gaan veranderen, maar niet meteen. De basis zal blijven. De vraag is wat we nodig hebben (aan ondersteuning). Onderzoek doen naar knelpunten (scholen melden zich veel minder vaak aan). Chris heeft aangedrongen om scholen te benaderen om te onderzoeken wat de oorzaken zijn van de matige belangstelling.

Tegelijk zullen we wel ons normale programma aanbieden. Misschien ook een activiteit in het Voedselbos (leskist beschikbaar). Activiteiten starten volgend jaar wellicht niet vanuit het Lammerinkswönnner, maar bij de Oldenhof, omdat daar de akkers zullen worden ingezaaid. Ook opperde Mieke de mogelijkheid om medewerkers van de Viermarken te laten participeren.

Uit de notulen van schoolgidsen vergadering van 6 november jl.

Duizendknoop

In mijn tuin heb ik prachtige duizendknoop, *persicaria amplexicaulis*. Deze bloeit vrij laat in het jaar en wordt dan druk bezocht door insecten, vooral wespen, bijen en zweefvliegen. Maar deze fraaie tuinplant heeft enige familieleden van bedenkelijk allooi.

We kennen natuurlijk allemaal de Japanse duizendknoop, *fallopia japonica*. Dit is een invasieve exoot, wat wil zeggen dat hij niet inheems is en ongewenste kwaadaardige eigenschappen heeft. De Japanse duizendknoop heeft ondergrondse wortelstokken waarop grote scheuten met veel bladeren groeien. Hierdoor verstikt hij alle andere planten. In Enschede groeit hij op honderden plekken en is zeer moeilijk te bestrijden. Hij bloeit laat, augustus september, en trekt dan veel bijen. Maar dat is dan ook het enige positieve, dat ik er over kan zeggen.

In de zomervakantie stond ik met de caravan op een boeren erf op Rügen. Daar zag ik een duizendknoop die wat afweek van de Japanse. Het bleek de Sachalinse duizendknoop (*fallopia sachalinensis*). Ook dit is een invasieve exoot, nog een ietsje groter dan de Japanse. Hij komt zo ongeveer in het hele land voor, maar in Enschede heb ik hem nog niet gezien. Ook deze bloeit laat in het jaar, van eind augustus tot oktober. Hij zal waarschijnlijk ook wel aantrekkelijk zijn voor insecten, maar dat heb ik niet kunnen vaststellen, omdat hij nog niet bloeide toen ik er was.

Op de Slaghekkedwarsweg werd ik bedwelmd door de geur van een bloeiende duizendknoop die er weer net iets anders uitzag dan de andere twee. Het bleek de Afghaanse duizendknoop, *persicaria wallichii* (zie foto). Deze bloeit in oktober, november en is eveneens een invasieve exoot. Hij is (vooralsnog) zeldzaam in Nederland.

Nico van Diepen

Paddenstoelen Fes- tijn op zondag 13 oktober jl.

Het was weer tijd voor het jaarlijkse paddenstoelen festijn voor kinderen en hun (groot)ouders. 's Morgens zat het weer nog niet zo mee, regelmatig waren er buien, maar tijdens het paddenstoelenfestijn bleef het droog en liet zelfs het zonnetje zich regelmatig zien.

We verzamelden ons om kwart voor twaalf bij de parkeerplaats van Landgoed Smalenbroek, Jan Willem en zijn kraamteam stonden er al met de info kraam van IVN en natuurlijk met koffie en thee voor ons als vrijwilligers. Door het voorlopen op de maandag en woensdag vooraf, wist iedereen zijn of haar plek te vinden en installeerde zich daar.

De excursie kon gestart worden tussen 13 en 15 uur zonder dat men zich hiervoor van tevoren hoefde op te geven. Voor ieder die meedeed waren er mooie bingo kaarten met afbeeldingen van verschillende paddenstoelen, waarvan we wisten dat ze ook te vinden waren langs de route.

Ineke had mooie route bordjes met kabouters gemaakt waardoor de route duidelijk voor iedereen te vinden was. Er waren zes plekken tijdens de route waar de deelnemers wat leerden, zagen of geholpen werden om de nog ontbrekende paddenstoel op hun bingo kaart te vinden. En de laatste gids deed een quiz met de kinderen over onderwerpen die ze op de route tegengekomen waren.

Onderweg viel dus van alles te beleven voor de deelnemers, ze kregen informatie over de bouw van paddenstoelen, ze kwamen een (bijna) echte heks tegen die met hun een heksenkring vormde, Karin en Martin zagen eruit als echte onderzoekers en bij hun kon je door echte microscopen naar de bouw, lamellen en sporen van een paddenstoel kijken.

En ik stond op een plek waar verschillende paddenstoelen stonden, zodat ze vaak nog eentje konden afstrepen op de bingokaart, ook vertelde ik van vriendjes die suiker van de boom kregen, vuilnismannen die het bos opruimen en vijand paddenstoelen die ook nodig en nuttig zijn, hierbij gebruikte ik leuke duidelijke afbeeldingen voor kinderen.

Sommige kinderen waren echt super fanatiek met het zoeken naar paddenstoelen en vertelden nog meer soorten dan op de bingokaart te vinden.

De route was ongeveer 1.5 km lang en duurde ruim drie kwartier voordat ze langs alle posten waren. Dan konden de bingokaarten ingeleverd worden bij Jan Willem en zijn kraamteam, waar er voor ieder kind een prijs was in de vorm van een mooie steen, schelp, sticker of een mooie button.

Volgend jaar evt. een keer een andere locatie, waar we misschien ander publiek aanspreken, de kinderen die meededen waren over het algemeen wat jong en voor sommige informatie wat te klein. Maar het doel kinderen

en hun ouders plezier in de natuur geven en iets leren over de natuur is dik behaald.

Al met al was het een zeer geslaagde middag hoorden we van de meeste deelnemers en ook wij als gidsen hebben genoten.

Verslag Inge van Erkelens

Hazelworm

Deze pootloze hagedis kruiste mijn weg in een hondenlosloopgebied bij Apeldoorn. Ik was hem op vakanties in Frankrijk, België en Luxemburg al vaker tegengekomen. En dan moest ik vaak uitleggen dat dit geen slang was.

De Hazelworm is hagedis die zich voornamelijk voedt met slakken en wormen. Doordat hij geen poten heeft leeft hij zijn hele leven op de grond. Daarom verstopt Hazelworm zich overdag in de schaduw van allerlei planten en struiken. Je kunt hem dus makkelijk fotograferen. Hij blijft liggen. Vaak in de halfschaduw.

Maar hoe kun je nu zeker weten dat het geen slang is maar een Hazelworm? Dit sluit aan bij de titel van Goed kijken helpt. Let behoorlijk lang op het oog van het beest. Als hij in die behoorlijk lange tijd niet knipoogt, is het een slang. Als een slang vervelt, zie je op het afgestroopte vel dat het vel het oog bedekt heeft. Het slangen oog hoeft niet schoongeveegd te worden, omdat het vel het oog beschermd.

Dus van een Hazelworm krijg je op een zeker moment een knipoog. Hij heeft net als wij oogleden en gehoorgaten zonder oor eraan. Je kunt ze duidelijk zien. Maar wachten op de knipoog is best leuk. Ondertussen kijk je hem ook diep in de ogen.

De Hazelworm kan 50 cm lang worden. Hiervan is 20 cm het lijf met kop, de overige 30 cm is staart. En ja die kan hij in nood verliezen. De meeste hazelwormen raken een paar keer hun staart kwijt die weer regeneert. Een goede reden om hem daarom niet op te pakken. Hij kan trouwens stevig bijten. Zijn enige verdediging. In zijn Latijnse naam wijst fragilis op de makkelijk loslatende staart.

De Hazelworm op de foto haalde zeker 40 cm. Alle duim en pink van een hand van een volwassen man uitgestrekt, overspant pakweg 20 cm. Zijn staart begint dus op twee vijfden van zijn hele lijf, dus ergens dicht boven het groene blad.

Hagedissen en slangen leggen eieren. Eieren met een perkamentachtige schaal. Die worden na de leg bevrucht. Bij sommige soorten komen die eieren niet uit het vrouwtje, maar wordt het zaadklompje in de buikholte gepropt. De jongen komen uit vliezen ter wereld? ovovivipaar.

Jacques Simon

Pilot schoolwandeling DMF – IVN – LO (BO en MO) – 1 en 3 oktober

1 oktober kwam de Anna van Buren School met 1 klas en op 3 oktober kwam Stedelijk Zwering met 2 klassen. Basisschool liep goed. Zwering was lastiger. Een klas was eerst naar het museum en daarna naar Hof Espelo en de andere klas omgekeerd. Ze hebben een korte spanningsboog en bovendien moesten ze zich op de fiets verplaatsen. De basisschool was met de bus, die geen Museumbus bleek te zijn en die bovendien niet vies mocht worden van de chauffeur (het was regenachtig, dus modderig!)

De pilot moet nog uitgebreid geëvalueerd worden met alle betrokkenen.

Inleveren kopij

We streven er naar ook voor de volgende voorjaars uitgave van de GidsenGids weer een mooie, volle gids samen te stellen. Daarom vragen we jullie graag om je kopij vóór 1 maart 2025 o.v.v. "Kopij Gidsengids" te mailen naar dit tijdelijke mailadres van de redactie :

ivnenschedesecretariaat@gmail.com

Een monsterlijke bloem

Op het eerste gezicht denk je al meteen Vingerhoedsbloem (*Digitalis purpurea*). Makkelijk herkenbaar. Deze stond met een groot aantal aan het fietspad. Bij de sporttoestellen van het Rutbeek een paar bochten verderop. Alleen was ik al voorbij deze planten, toen ik dacht dat er iets gekks was te zien. Ik terug en fotografeerde deze ene pol.

Als eerste viel me de hoogste grote bloem op, maar bij nadere beschouwing bleken alle bloemstelen van deze pol zo'n bijzondere topbloem te hebben.

Ook Linnaeus beschrijft deze bijzondere bloem en noemde de plant *Digitalis purpurea monstrosa*).

Gewone Vingerhoedsbloemen zijn eenzijdig symmetrisch, wat wil zeggen linkerhelft is spiegelbeeld van de rechterkant.

Deze topbloemen zijn alzijdig symmetrisch en vormt zo een kelkachtige bloem. In de plantenwereld wordt dit een pelorische topbloem genoemd. *Pelorie* is een Grieks woord voor bijzonder groot of monsterlijk, of niet normaal

Het is eigenlijk een soort DNA-afwijking in het erfelijke materiaal van de plant. Wordt stuifmeel van deze pol op de stamper van een gewone soortgenoot wordt afgezet, dan krijg je zaad voor gewone planten. Komt het stuifmeel van deze plant bij een stamper van een plant met dezelfde DNA-afwijking dan groeit uit dat zaad een plant met Pelorische bloemen. Alle stengels uit deze pol dragen dan deze monsterlijke bloemen.

Eenmaal thuis ontdekte ik in de onderste foto nog een monster. Als je goed kijkt ontdek je een zeer lange voelspriet.

Een boktor?

Met geelzwart lijf?

Een Ladderboktor?

In een Pelorische topbloem kan zelfs de groeisteel nog weer verder ontwikkelen.

Kijk maar eens in de verspreidingsatlas bij de *Digitalis*.

Bij de foto's onderaan staat een foto ervan.

Jacques Simon

Kastanjes

Er zijn twee soorten kastanjes, Tamme kastanjes (*Castanea sativa*) en Paardenkastanjes (*Aesculus hippocastanum*). Ze horen beide tot de familie van Napjesdragers (Fagaceae), maar ook wel beukenfamilie genoemd. Dat zijn bomen waarvan de vrucht of noot in een schaal (napje) of geheel omhuld in een bolster zit.

Een bolster is een omhulsel dat zich in meerdere delen opent. Andere bomen uit deze familie zijn eiken en beuken. Zij komen voor op het Noordelijk halfrond. Van Japan tot Canada.

De Witte paardenkastanje is in de 16e eeuw vanuit de Balkan en Anatolië verspreid. Door Ogier Gisleen van Busbeke, die gezant was in dienst van de Duitse keizer bij de Osmaanse sultan. Hij introduceerde ook bolgewassen (tulp) en sering. De Rode paardenkastanje is ontstaan door een kruising van Witte paardenkastanje en Rode pavia (*Aesculus pavia*).

De paardenkastanje heeft tegenoverstaande handvormige samengestelde bladeren. De voet van de centrale bladsteel is onderaan verbreed en heeft een typisch hoefijzervormig bladmerk met meer dan drie bladsporen. De boom bloeit in mei. De bloeiwijze is een eindstandige bloempluim, kaars genoemd, die aan de buitenkant van de boomkroon zitten. Alle soorten zijn eenhuizig en hebben een- of tweeslachtige bloemen. De driedelige bolster bevat een kastanje.

De vrucht van paardenkastanjabomen werd vroeger aan paarden gegeven om ze van de hoest te genezen, vandaar de naam. Ook voor geiten en varkens is de paardenkastanje eetbaar, maar voor mensen is ze giftig. Dus niet alleen het bladmerk is de naamgever.

De Tamme kastanje (*Castanea sativa*) is vanuit Zuid - Europa meegenomen door de soldaten van het Romeinse Rijk. Iedereen had in zijn ransel een voorraadje Tamme kastanjes. Zij konden onderweg de kastanjes als voedsel poffen of roosteren, vernalen tot vezels en er koeken van bakken. Werd er een houten fort gebouwd dat later een permanente vestiging werd dan werden er binnen de muren kastanjes in vochtig papier gelegd om te wortelen en daarna gepoot.

Het blad lijkt op die van een beuk. Alleen langwerpiger. De bloeiwijze zijn katjesachtige mannelijke slierten naast vrouwelijke bloemen.

Kleine eivormige knoppen aan de kale voorjaarsboom. De kastanjes vormen met drie tegelijk in een bolster met veel dunne stekelige "beharings".

De vruchten van de tamme kastanje kunnen, in tegenstelling tot die van de paardenkastanje, gegeten worden. Men kan de kastanjes rauw eten, poffen, roosteren of koken. Ook kan men gedroogde kastanjes verwerken in meel. In vele landen in met name Midden-Europa worden gepofte kastanjes meteen na de oogst in de nazomer op straat verkocht.

In veel landen, onder andere in Frankrijk, Zuid-Tirol en Hongarije is de kastanjepuree ("crème de marron", "gesztenyepüré") geliefd in desserts of als bijgerecht. Kastanjepuree is in blik of gemalen uit de diepvries te koop.

In Nederland worden kastanjes wel gepoft of gekookt. In het Italiaanse Casola in Lunigiana worden gedroogde tamme kastanjes gemalen en het meel gebruikt voor het bakken van het brood la marocca di Casola, dat voor het grootste deel uit tamme kastanjemeel bestaat en verder aangevuld wordt met tarwebloem.

Jacques Simon

Gevraagd: Coördinatoren Werkgroep Publiekswandelingen

Vijf jaar geleden zijn we gestart met het organiseren van publiekswandelingen op reguliere basis. Elk jaar hebben we een mooi jaarprogramma samengesteld. Het conceptprogramma voor 2025 ligt klaar.

Op de gidsendag van afgelopen november heeft Lidy aangegeven dat het na 5 jaar tijd wordt om het stokje door te geven aan iemand anders. **Betty en Lidy stoppen met ingang van 1 mei 2025 met hun werkzaamheden voor Publiekswandelingen.** Greetje is druk met de organisatie van LGO/NGO cursussen.

Kortom: per 1 mei is er nieuw team nodig

We hopen dat een ander team de werkzaamheden wil voortzetten. Natuurlijk word je ingewerkt. Het is niet per se nodig dat je zelf gidst of wandelt. Je moet wel een beetje kunnen computeren (email, Word, Excel).

De activiteiten zijn globaal de volgende:

Het gaat om organiseren van de gidsendag, het jaarprogramma opstellen, jaarverslag maken. Zorgen dat alle gidsen hun PR (persbericht met foto) aanleveren voor website, pers en social media. En dan na checken van het geheel, dit doorgeven aan webmaster en pr-afdeling. Mail en aantal aanmeldingen in de gaten houden en de gidsen op de hoogte stellen van het aantal aanmeldingen en namen van de deelnemers. Bij een team kun je elkaar afwisselen per maand of per wandeling of activiteit.

Wil je de coördinatie overnemen of heb je eerst nog wat vragen, meld je dan bij Lidy Vrijheid:

ivnenschedepubliekswandelingen@gmail.com

Jaaroverzicht publiekswandelingen 2025

Maand	Plek of thema
Donderdag 23 januari 13.30 uur	Stroinkslanden, natuur en historie in de stad
Donderdag 13 februari 13.30 uur	Ledeboerpark en Stinzenplanten
Zaterdag 1 maart	Houwbeek
Maart datum volgt	Wandeling visueel beperkten
Voorjaar datum volgt	Kinderactiviteit Heksenroute
Woensdag 9 april 13.30 uur	Proef de natuur Twekkelo
Mei datum volgt	Natuurwandeling Wooldrik
Zaterdag 7 juni	Slootjesdag
Woensdag 30 juli om 19 uur	Natuur in Stedelijk gebied
Augustus datum volgt	Natuur en de transitie in de Agrarische sector
Woensdag 15 augustus	Proef de natuur
Zaterdag 13 sept zaterdag	Vliegveld
Zondag 12 oktober (middag)	Kinderpaddenstoel waarschijnlijk in Hof Espelo
Vrijdag 31 oktober 13.30 uur	Paddenstoelen kijken
Herfst Winter datum volgt	Kinderactiviteit Uilenballen pluizen
Dinsdag 10 december 10 uur	Doorstap wandeling rondom Enschede Hof Espelo? (Buurserzand Haaksbergen) Enschede Oost Glanerbrug?

Tegelwippen 2024

Begin oktober zag ik weer de berichten op FB over het “Tegelwippen”.

Onze voortuin was al jaren geleden volledig betegeld omdat ik niet meer kon tuinieren en mijn echtgenoot tuinieren helemaal niet leuk vindt. Tegels waren toen dus beter.

Maar ik had er ooit een Karpatenklokje in gezet, en dat groeide overal doorheen en tussendoor. Gelukkig dus wel wat kleur in mijn voortuin!

Al jaren hebben mijn buurvrouw en ik het er over om er weer een tuin van te maken, maar praten en doen zijn wel twee verschillende dingen! Ik ben nu met pensioen en zou dingen dus gewoon op standje “langzaam” kunnen doen.

Dus heb ik me aangemeld bij het “Tegelwippen”, besloten eerst de voortuin aan te pakken en ben gewoon gestart!!

Mail naar de Gemeente om me aan te melden: eind oktober zou er een middag zijn voor mensen die zouden willen tegelwippen, met allerlei info en met gratis een pakket van mooie tuinplanten die voor de insecten en vlinders erg belangrijk zijn. Gratis is altijd fijn, dus me aangemeld en opgegeven dat ze de tegels konden komen ophalen! Ik schrok van het antwoord, ze zouden de tegels donderdag al komen halen en het was woensdag toen ik de mail kreeg en ik had nog niet eens alle tegels er uit. Binnen een uur had ik de tegels er uit!

Pas toen ik alles naar de straat had gesleept ontdekte ik dat het nog 14 dagen zou duren voor ze de tegels op zouden halen, ik had de datum gemist achter “donderdag”.

Nou ja, het scheelde wel een boel dat ik nu al zo ver was, en binnen drie dagen denk ik, was de tuin klaar, voor zover mogelijk.

De middag in de schuur bij de stadsboerderij was erg leuk, veel geleerd en leuke plantjes gekregen! Die natuurlijk ondertussen ook allemaal in mijn tuin staan! Bij Rataplan ook nog wat plantjes gehaald, daar verkopen ze planten die anders doorgedraaid zouden worden, dus ook duurzaam al zijn ze dan niet volledig biologisch geteeld.

Maar ik ben erg benieuwd naar mijn bloeiende voortuin volgend jaar! Vol met bollen en struikjes en vooral bloemen voor allerlei insecten en bijen en vlinders! Wel jammer dat we niet gewonnen hebben als stad met het tegelwippen. Maar ik zag dat anderen in onze straat van een mooie bloeiende voortuin naar een tuin vol kiezelstenen gegaan waren.

Stephanie Herlaar

Voor het tegelwippen

Tegels worden gewipt

Start van de voortuin!

En ineens had ik weer een tuin!

Verslag wandeling Lonnekermeer woensdagmiddag 13 november 2024

Terwijl de gidsen stonden te wachten op alle deelnemers aan de wandeling, ontstond er een interessant gesprek met de eerste deelnemer. Deze meneer kwam speciaal voor deze wandeling uit Amsterdam. Hij was zeer geïnteresseerd in de geschiedenis van huize Oosterhof en de organisatie AMVJ. Na de oorlog rond 1946 was het landgoed Lonnekermeer de plek voor vakantiespelen.

Duizenden kinderen uit heel Twente hadden hier een paar weken de tijd van hun leven. De buitenplaats van de Hengelose textielfabrikant Otto Stork (1867-1923) was na de oorlog het domein van de AMVJ (Algemene Maatschappij Voor Jongeren. Onze deelnemer uit Amsterdam tekent hierbij aan dat de A in eerste instantie stond voor Amsterdam).

De kinderen, die hier overdag speelden, sliepen thuis en werden een week lang heen en weer gebracht met een bus. De villa, huize Oosterhof, was het hoofdkwartier van de jeugdleiders.

Om Enschede ligt een gordel van landgoederen. In de 19de eeuw zijn ze ontworpen in opdracht van rijke textielbaronnen. Deze wandeling voert je over een ervan: Het Lonnekermeer waar Landschap Overijssel het beheer over heeft. Op deze herfstdag hebben wij met 23 mensen en 4 gidsen een wandeling gemaakt in dit Natura 2000 gebied. Het 106 hectare grote terrein bestaat uit het landgoed Lonnekermeer, Hartjesbos en het aangrenzende gebied De Wildernis.

Nadat ik uitgelegd heb waar we hier zijn en hoe de gemeentegrens loopt gaan we op pad. We verdelen de groep in tweeën en we lopen tegengesteld de route van ongeveer 4 km. Het is bijna helemaal de rode route met een klein uitstapje door het bos en naar de vogelkijkhut. Ik beschrijf de route zoals ons groepje die liep.

Via de Lonnekermeerweg lopen we naar het grote meer met een doorkijk over het meer met een fraai uitzicht op de villa met parkaanleg (Springer). Toen de spoorlijn bij Hengelo over een verhoogd talud geleid moest worden, was er veel zand nodig dat in dit gebied werd gewonnen. Deze zandwinning leverde twee meren op en het landgoed Lonnekermeer was geboren. De familie Stork liet er een villa, boerderij en boswachterswoning bouwen. De architect Karel Muller maakte het ontwerp voor het landhuis dat in 1901 is gebouwd in opdracht van de Hengelose textielfabrikant Otto Stork. Muller ontwierp tussen circa 1900 en 1915 diverse Twentse fabrikantenvilla's in een bouwstijl met elementen uit de Engelse cottigestijl en de chaletstijl.

Dikwijls krijg ik de opmerking dat de familie Stork toch van de Machinefabriek uit Hengelo was, toch niet van de textiel! Otto Stork was echter directeur van de K.W.F. (Koninklijke Weefgoederen Fabriek). Het was de oom van Otto, Charles

Theodorus Stork, die de machinefabriek in Hengelo oprichtte. Deze Charles Stork bouwde aanvankelijk stoommachines voor weefgetouwen en spinnerijmachines.

Tegenover de villa gaan we het bos in, over smalle paadjes slingeren we door het mooie bos. Het bosgebied is kleinschalig van karakter en biedt een rijke afwisseling aan eik, beuk en naalddhoutsoorten. Hier en daar zien we nog fraaie paddenstoelen en veel mossen. Waar we uit het bos komen ligt aan de kant van de Noordweg de Blankenbellingsbeek. Deze beek is verbonden met de nieuwe natuur op de voormalige Vliegbasis Twente door middel van een nieuw gegraven beek. Omdat de kwaliteit van het water in de Blankenbellingsbeek niet goed is voor het meer, wordt het water voorlopig via duikers onder de Lonnekermeerweg afgevoerd.

Verder op de Noordweg kunnen we mooi uitkijken over het meer en aan de andere kant van de zandweg kunnen we genieten van het coulisselandschap. In de Achterhoek en Twente liggen veel prachtige coulissenlandschappen. Het bestaat voornamelijk uit een halfopen landschap dat door (vlecht)heggen, houtwallen en klein bosschages wordt omgeven. Zo lijkt het op een toneel met coulissen. Na elk decorstuk heb je weer een heel nieuw uitzicht. Op dit stukje van de route krijg je een idee van dat soort landschap.

Na het witte hek (Eind 2001 kwam het landgoed in handen van Landschap Overijssel) duiken we het beukenbos in, hier vertellen we wat over de paddenstoelen die we zien. We zien o.a. amethistzwam, tonderzwam, elfenbankjes, aardappelbovist etc.

We zijn verrast dat we nog zoveel soorten kunnen bewonderen.

We komen langs een omgekap productiebos dat nu volstaat met jonge berken en aan de andere kant van de weg liggen natte wilgenstruwelen.

Bijzonder zijn de panelen met gedichten van Willem Wilmink. Je komt ze tegen op deze wandelroute langs het Lonnekermeer.

Als we bij de akker met jonge inplant van winterrogge komen zien we een solitaire Italiaanse populier staan. Hierna nemen we het eerste pad naar links. Aan dit pad staat de Markesteen Groot Driene-Hasselo. Hasselo is een van de marken van de oude gemeente Weerselo, nu gemeente Dinkelland. Aan het eind van dit pad staat een vogelkijkhut die uitzicht geeft over het kleine Lonnekermeer.

Van harte beveel ik de lezers van De Gidsengids de wandeling over dit landgoed Het Lonnekermeer aan!

In elk seizoen is het zeer de moeite waard. Meren, beken, vennen, bos, heide én libellen rond een historisch landhuis. Een waterrijk natuurgebied ten noordoosten van Hengelo waar we zuinig op zijn vanwege de bijzondere dieren en planten die er voorkomen. En ook vanwege de cultuurhistorische waarde van het gebied.

Een landgoed, ooit van een Twentse textielfabrikant, maar nu in bezit van Landschap Overijssel. Bijzonder is natuurlijk ook dat dit gebied de Natura 2000 status heeft.

De heide, hooimaten en vennen die in het Lonnekermeer liggen, hebben in de loop der jaren natuurwaarden gekregen die voor Europese begrippen bijzonder zijn. Zo behoort Het Lonnekermeer daarmee tot het Europese netwerk van bijzondere natuurgebieden.

De afgelopen jaren is grootschalig natuurherstel uitgevoerd om deze bijzondere natuur te beschermen voor de toekomst.

Startpunt en parkeren:

Kruising Leutinkveldweg/Lonnekermeerweg.
Let op: Rijdt via Hengelo, anders kan het gebeuren dat Googlemaps je, komend vanuit Enschede, via een (slecht) zandpad stuurt.

Bedankt mede-gidsen, Jan Willem, Leny en Ronald

Karin de Vries

Herenboeren op de Usseler Es

Regelmatig fiets of wandel ik over de Usseler Es en zie dat een metaformose van het landschap gaande is als gevolg van het feit dat zich aldaar een herenboerderij sinds voorjaar 2023 heeft gevestigd. Waar eerder mais stond zie je nu groente en fruit akkers.

Zoals daarover al in de Gidsengids editie van winter 2022 melding is gemaakt, is een herenboerderij een kleinschalig coöperatief gemengd boerenbedrijf. Zo'n 250 huishoudens zijn samen eigenaar van dit bedrijf en werken mee op de boerderij en produceren eerlijk en duurzaam voedsel.

Op 9 juli 2023 was IVN Enschede uitgenodigd een kinderactiviteit te ondersteunen gericht op educatie. Hiervan is een verslag verschenen in de herfsteditie 2023 van de Gidsengids.

Hoewel in deze winterachtige omstandigheden van de groenteverbouw niets te zien is, blijft het zondermeer indrukwekkend hoe in korte tijd de Es aan de zuidrand zich heeft ontwikkeld. Er is een groot waterbassin aangelegd die 2,5 miljoen liter regenwater kan bevatten! Er wordt niet alleen groente en fruit verbouwd maar inmiddels grazen er koeien en is er ook al een derde kalfje geboren.

Het is een mooie invulling van de Usseler Es zeker als je bedenkt dat eerder het de beoeling was dat Hornbach bouwmarkt zich hier zou vestigen. Gelukkig heeft de gemeenteraad toentertijd anders beslist.

Louis Knuppel

Paddenstoelenexcursie op 1 november 2024

Het was een mooie middag voor de paddenstoelenexcursie in het Stroinksbos.

Nadat we ons twee keer voorbereid hadden op de excursie. Een week van tevoren om te kijken wat op de route allemaal tegen zouden komen. En een dag van tevoren gingen we nog een keer kijken omdat paddenstoelen heel snel zijn.

Soms is wat je week geleden gezien hebt, al wel weer weg of ligt er allemaal gevallen blad op de paddenstoelen. En we wilden natuurlijk wel dat het publiek een mooie excursie zou hebben en ook paddenstoelen zouden kunnen zien.

We hoorden dat we 45 aanmeldingen hadden. Gelukkig waren we met vijf gidsen dus dat konden we aan. We zouden ons verdelen over vijf groepen. De route werd op het laatste moment nog wat aangepast vanwege het aantal deelnemers. Want we moesten wel zorgen dat we elkaar zo min mogelijk tegen kwamen.

Het was een prachtige wandeling. We hadden enthousiast publiek en we konden de mensen veel vertellen over de groei, de bouw en de verspreiding van paddenstoelen en natuurlijk ook over het nut in ecologie de 3V's. Wie is er nu een vriend, wie is er nu een vijand en wie is er nu een vuilnisman. Zo hebben we de ecologische functie van paddenstoelen in de natuur ook uit kunnen leggen.

We hadden van de kinderactiviteiten nog wat bingo kaarten over en een kopie van de bouw van de paddenstoel die konden we nadien uit delen en dat vond ook gretig aftrek omdat mensen dat graag met de kleinkinderen wilde delen. Al met al was het een geslaagde middag.

Joke Voogt, Lidy Schans, Lidy Vrijheid, Martin Hoek en Greetje Koster

Pijpknotzwam

Wit oorzwammetje

Witsteelfranjehoeden (groep van meer soorten)

Puzzel

Om te beginnen de oplossing uit de vorige Gidsengids: bos, lopen en schoon.

De nieuwe puzzel is een woordenslang. Je krijgt een rijtje omschrijvingen van een woord. Ieder woord bestaat uit twee delen. En ieder woord begint met het tweede deel van het vorige woord. Het beginstuk van het eerste woord is een tweede deel van het laatste. Tussen haakjes staat het aantal letters van ieder woorddeel. Succes.

Planten op de rode lijst; kwamen vroeger veel voor in roggevelden (5, 7)

Stuk grond met siergewassen (7, 4)

Eenpotigen die de meeste mensen niet graag zien (4, 7)

Uitwendig skelet van bovengenoemde eenpotige (7, 4)

Nachtvlinder met felgekleurde achtervleugels (4, 6)

Schimmel op de aren van o.a. rogge en tarwe (6, 5)

Nico van Diepen

Agenda

- Vrijdagmiddag 10 januari 2025 13.30 uur: kraamteam-overleg bij Jan Wilem Visschers
- zaterdag 11 januari: nieuwjaarswandeling. Te gast bij de Herenboeren op de Usseleres. Gestart wordt om 14.00 uur. De verzamelplaats is bij de parkeerplaats tegenover de oude Usselerschool.

Groene kalender

- 5 december: Wereld Bodemdag
 - 7 december: Nationale vrijwilligersdag
 - 21 december: Start winter, kortste dag
 - 26-31 Eindejaars Plantenjacht
- Groene kalender 2025 nog niet beschikbaar*

Publiekswandelingen

- 8 december 14:00 uur: Bomenwandeling op Smalenbroek ism Landschap Overijssel. Bij LO opgeven via site LO
- 10 december: film Onder het Maaiveld. verdere info via IVN Enschede
- 11 december: doorstapwandeling Oldenzaalse veen
- 15 december: winterwandeling Buursrerzand

Voor het jaaroverzicht van 2025, zie bladzijde 10 van deze gids

Kerstnacht

Kerstnacht - het woord is als een lafenis,
een koele sneeuw, glanzend onder het zachte
stralen der sterren - op de landen is
het weerloos stil, een ongerept verwachten.

Kerstnacht - het eenzaam zwerven der gedachten
rondom het oud verhaal, het nimmer uit te spreken
verlangen naar het helder zingen in de nacht en
het opgaan van de ster, een lichtend teken.

Kerstnacht - het sneeuwt op uw geschonden aarde,
dun en verstuivend dekt een huivering
van ijle val, een lichte zuivering
het vragen, dat wij ongestild bewaarden.

*Ida Gerhardt
uit: Kosmos
Mees Santpoort 1940*

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

INDIEN ONBESTELBAAR: BOUWHUISHORST 23, 7531 EZ ENSCHEDE

ivn natuur
educatie
Enschede

